

सम्पादकीय भूमे साप्ताहिक

वर्ष ६ अङ्क २४ २०८१ पौष २८
आइतबार

माघे सङ्क्रान्तीको शुभकामना

नेपाली समाजको महत्वपूर्ण पर्वहरूमध्ये माघे सङ्क्रान्ती विशेष स्थान राख्दछ। प्रत्येक वर्ष माघ महिनाको पहिलो दिन मनाइने यस पर्वलाई "माघी" वा "मकर सङ्क्रान्ती" पनि भनिन्छ। यो पर्वलाई विशेषगरी सुख, शान्ति, र समृद्धिको प्रतीकका रूपमा लिइन्छ। माघे सङ्क्रान्ती नेपाली समाजमा प्राकृतिक परिवर्तनसँग सम्बन्धित पर्व हो। यो पर्वदेखि जाडोको प्रभाव घट्दै जान्छ र दिन लामो हुँदै जान्छ। यस दिन तिल, चाकु, घिउ, तरुल, र खिचडीको विशेष महत्त्व रहन्छ। यी परिकारले स्वास्थ्यका लागि फाइदा पुऱ्याउने विश्वास गरिन्छ।

यस पर्वले संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्ने र समुदायमा एकता तथा सहकार्यको भावना बढाउने काम गर्दछ। थारु समुदायमा यो पर्वलाई नयाँ वर्षको रूपमा मनाइन्छ भने अन्य समुदायमा पनि यस पर्वको आफ्नै विशिष्ट महत्त्व छ। आजको दिनमा हामी सबैले आफ्नो स्वास्थ्यप्रति सचेत भई, संस्कृतिप्रति आदर र प्रकृतिप्रति कृतज्ञताको भावनालाई आत्मसात् गर्नुपर्दछ।

यो माघीमा छोरी-चेली पुज्ने चलन छ। भालेको डाकोसँगै उठ्यो। घरमा भएका चेली-बेटीलाई पुज्यो। बिहान ४ बजेर उठेर निराहार रही घरका चेली-बेटीलाई पुजेपछि माघे सङ्क्रान्ति पर्व सुरु भएको मानिन्छ। विशेष गरी दाजुभाइले दिदीबहिनीलाई पुज्ने, लत्ता कपडा तथा उपहारहरू दिने गर्दछन्।

घरका चेली-बेटीलाई पूजा सकेपछि उनीहरू छरछिमेक गाउँका अरू चेली-बेटीलाई पुजेपछि अरू सामूहिक कार्यक्रम हुन्छन्। पौष मसान्तका दिन राँगा तथा खसी, बोका काटिन्छ, सखरखण्ड तथा अरू कन्दमूल पकाएर राखिन्छ। माघ १ गतेको बिहानै चेली-बेटी पुजिन्छ। घरकी चेली-बेटी पुज्ने काम सबभन्दा पहिला हुन्छ। घरका छोरी-चेली नपुजी यो दिन अरू कुनै काम सुरु हुँदैन।

धनुषवान् मार्फत हरेक टोलमा तिर हान्ने प्रतियोगिता पनि गर्ने गरिन्छ। दुस्मनलाई पराजित गरेको खुसीयालीमा परापूर्वकालदेखि नै तारो हान्न सुरु भएको मानिन्छ। यस माघे सङ्क्रान्तीले सबैमा सुख, शान्ति, र समृद्धिको उज्यालो छिराओस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।

प्रकाशक

भूमे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको
कार्यालय
खाबाडबगर, रुकुम (पूर्व)
लुम्बिनी प्रदेश नेपाल

कृषिमा क्रान्ति ल्याउदै चुनबाड, लसुन खेतीबाट लाखौं कमाउँदै किसान

❖ बालाराम शेर्पाली

रुकुमपूर्वको भूमे गाउँपालिका-९, चुनबाडका कृषक पछिल्लो समय नगदे बालीतर्फ लागेका छन्। विशेष गरी चुनबाडका कृषक लसुन खेती तर्फ धेरै आकर्षित हुनु भएको छ। यस ठाउँमा लसुन धेरै राम्रो उत्पादन हुने भएकोले यहाँका किसान लसुन खेती गर्दै नगद कमाउँदै गर्नु भएको छ। बजारमा लसुनको उच्च माग रहेको छ। जसले गर्दा किसानहरूलाई लाखौं कमाउने अवसर प्राप्त भएको छ।

हिमाली र दुर्गम जिल्ला भए पनि भूमे गाउँपालिका कृषि क्रान्तिमा अगाडि आफ्नै गतिमा बढ्दै छ। जसको ज्वलन्त उहादरण भूमे-९ स्थित चुनबाडका

एक सय ७० घरधुरी कृषकले उत्पादन गरेको लसुन खेतीले देखाएको छ। भूमे गाउँपालिकाले उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि बिउको अनुदान, मल, र सिंचाइका कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। गाउँपालिका भर कुन वडामा कस्तो खेती गर्दा उपयुक्त हुन्छ, पकेट षेत्र घोषणा गरेर कृषिलाई अर्थतन्त्रमा परिवर्तनमा लागि परेको गाउँपालिकाले जनाएको छ।

चुनबाडमा एक सय ७० जना कृषकले वार्षिक ९६ हजार ९ सय ८५ किलो हाराहारीको लसुन उत्पादन गरिराखेको भूमे गाउँपालिका कृषि शाखाका

उत्साह देखेर वडाले लसुनको बिउ निः शुल्क वितरण गरिएको छ। किसानले प्रति किलो १ सय १०-२५ रुपियाँ सम्ममा बिक्री गर्ने गरेका छन्।

एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय रुकुमपूर्वका कार्यालय प्रमुख डिल्लीराज पौडेलले नेपालबाट लसुनको निर्यात सम्भावना उच्च रहेको बताउनुभयो।

कृषि प्रसार अधिकृत स्वतन्त्रराज चौधरीले जानकारी दिनुभयो। उक्त लसुन बिक्रीबाट चुनवाडमा एक वर्षको अवधिमा १ करोड १६ लाख ३८ हजार दुई सय रुपियाँ आम्दानी भित्रिँरहेको उहाँले बताउनुभयो। जसले गर्दा कृषकको मेहनत खेर नगएको र गाउँमा आम्दानीको स्रोत बनाइ राख्नु भएको चौधरीले बताउनुभयो।

भूमे-९ का वडाध्यक्ष विनोद बुढा मगरले आफु निर्वाचित भए देखि कृषि खेतीलाई जोड दिएको बताउनुभयो। चुनवाडको दर्जनौं टोल बस्तीमा विगतको वर्ष भन्दा अहिले लसुन खेती गर्ने कृषकको सङ्ख्या बढेको उहाँले बताउनुभयो। लसुन उत्पादनमा वडा आत्मनिर्भर हुन थालेको छ। आम्दानी धेरै हुन थालेपछि अहिले कृषकले अन्य बालीभन्दा लसुन खेतीमा किसान लसुन खेतीमा आकर्षित हुनुभएको छ। कृषकको यो

अर्गानिक जिल्ला रुकुमपूर्वमा किसानले माग अनुसारको लसुन उत्पादन गर्न सकेमा यहाँका नागरिक खाडी जानु पर्ने बाध्यता अन्त्य हुने अनुमान गरिएको पौडेलले बताउनुभयो। प्रमुख पौडेलका अनुसार लसुन खेतीले कृषिमा नयाँ सोच र व्यावसायिक रणनीति अपनाएको छ। प्रत्येक किसानले चाहने हो भने लसुन खेतीबाट गाउँमा नै सुन फलाउन सकिने उहाँको भनाइ रहेको छ।

सहिद मार्ग : महत-थबाङ खण्ड स्तरोन्नतिबारे छलफल

रोल्पा र रुकुम पूर्वको दुई गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने सहिद लोकमार्ग थबाङ गाउँपालिका र भूमे गाउँपालिकाको महत हुँदै काँक्री जोड्ने १२ किलोमिटर सडक स्तरोन्नति गर्नको लागि मंगलबार एक कार्यक्रमको बीच अन्तरक्रिया तथा छलफल गरिएको छ। भूमे-६ महतमा दुई गाउँपालिकाको जनप्रतिनिधि तथा सरोकारवाला निकाय, राजनीतिक दल तथा स्थानीय नागरिक र पत्रकारहरूको

उपस्थितमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन सार्वजनिक सुन्वाई कार्यक्रम गरिएको हो।

भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय सडक विभागका इञ्जिनियर नवीन ताम्राकारका

अनुसार थबाङ देखि महत सम्म १२ किलोमिटर सडक कालोपत्रे गर्न १

अर्ब १ करोड ४३ लाख ६८ हजार ६ सय ४२ रुपियाँ बजेट रहेको छ। अहिले कच्ची सडक बिच-बिचमा खाल्डाखुल्डी र वर्षातको समयमा हिलो र हिउँदमा धुलोले नागरिकलाई सास्ती खेप्नुपरेको छ। उक्त समस्या हल गर्न छिट्टै कालोपत्रे गरिने ताम्राकारले बताउनुभयो।

सहिद मार्गलाई स्तरोन्नति गर्नमा सरकारको ध्यान नपुगेको स्थानीयले गुनासो गरेका छन्।

सरकारले राष्ट्रकै गौरवको आयोजना लामो समय देखि वेवास्ता गर्नु नहुने स्थानीयको भनाइ रहेको छ। सरकारले बजेटको व्यवस्था गरे पनि सहि समयमा सहि ठाउँमा रकम खर्च भइरहेको छ कि छैन भनेर लेखाजोखा नगर्दा सरकारको लगानी त्यत्तिकै खेर जाने गरेको समेत स्थानीयले गुनासो राखेका छन्।

भूमे गाउँपालिका अध्यक्ष होमप्रकाश श्रेष्ठले वातावरणीय पक्षको परीक्षण गर्दा भौगोलिक हिसाबले कस्तो छ, भविष्यमा यसले कस्तो असर तथा फाईदा गर्छ भन्ने विषयमा ध्यान दिन जरुरी भएको बताउनुभयो। अध्यक्ष श्रेष्ठले भन्नुभयो, “सहिद लोकमार्ग कालोपत्रे हुनु भनेको रोल्पा र रुकुमका नागरिकको लागि सौभाग्य र गर्वको विषय हो।

“भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयलाई समयमै सहिद मार्गको काम छिटो सुरु गरेर नमुना र आकर्षक सडक बनाउन अध्यक्ष श्रेष्ठले अनुरोध समेत गर्नुभयो। थबाड गाउँपालिकाका अध्यक्ष ऋषिकेश बुढामगरले पनि नागरिकको गुनासोलाई लिएर आफू भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयमा धेरै पटक धाएर सडकको स्तरोन्नतिका लागि अनुरोध गरेको बताउदै सडक चौडा र कालोपत्रे भए यहाँका नागरिकलाई धेरै सहज हुने बताउनुभयो।

भूमे गाउँपालिका उपाध्यक्ष सविना बुढा मगरले पनि जनताको समस्या र मागलाई आफूले सकेसम्म आवाज उठाउने गरेको बताउनुहुँदै सडकको स्तरोन्नति अब तत्काल अगाडि बढाउनुपर्ने धारणा राख्नुभयो।

भूमेमा कृषि र पशुपालन गतिविधिको अनुगमन

नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजले व्यावसायिक रूपमा आयआर्जन बढाउन कृषकलाई कृषिमा आत्मनिर्भर बनाउन र कृषिलाई आधुनिक प्रविधिसँग जोड्न भूमे-३ को ४ वटा गाउँबस्तीमा कृषि क्षेत्रमा उल्लेखनीय काम गरेको भन्दै अध्यक्ष श्रेष्ठले संस्थालाई धन्यवाद दिनु भएको छ।

नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजले भूमे गाउँपालिका-३ का

रुकुमपूर्व भूमे गाउँपालिकाले नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजको कृषि गतिविधिलाई अनुगमन गरेको छ। सोमबार गाउँपालिकाका अध्यक्ष होमप्रकाश श्रेष्ठ लगायतको टोलीले अनुगमन गर्नु भएको हो।

भूमे-३ का कृषकलाई आत्मनिर्भर बनाउँदै दुर्गम बस्तीमा पोषण र कृषि क्षेत्रलाई अगाडि बढाउनको लागि नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजले ठूलो योगदान दिइरहेको गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्रेष्ठले बताउनुभयो।

नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजले वडा नम्बर ३ को ४ वटा गाउँमा विगत ४ वर्ष देखि कृषिको राम्रो सम्भावना भएको उक्त वडामा काम गरिरहेको छ।

किसानलाई आत्मनिर्भर बनाउने प्रयास गरिरहेको नेपाल सर्वाङ्गीण विकास समाजका कृषि प्राविधिक पूर्णबहादुर सुनारले बताउनुभयो। भूमे ३ सुन्तलाबारीमा रहेको टनेल गोठ, मोराबाडमा रहेको बाखा खोर, सिमामा रहेको बंगुर पालन खोरको अनुगमन गरिएको थियो।

उक्त अनुगमन कार्यक्रममा गाउँपालिका अध्यक्ष होमप्रकाश श्रेष्ठ, वडा नम्बर ३ का वडाध्यक्ष प्रशुराम बुढा मगर, गाउँपालिकाका सूचना प्रविधि अधिकृत जनक ओली, अखिल क्रान्तिकारी रुकुमपूर्वका अध्यक्ष चन्द्र रसाईली, नेपाल पत्रकार महासंघ रुकुपूर्वका उपाध्यक्ष बालाराम शेर्पाली लगायत कृषकको उपस्थिति रहेको थियो।

छैटौं राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड माघ पन्ध देखि सिद्धचौर माविमा हुने

❖ चन्द्र रसाईली

भूमे गाउँपालिका रुकुम (पूर्व) ले आगामी माघ १५ गते देखि भूमे गाउँपालिका स्तरीय छैटौं राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने भएको छ। शुक्रबार भूमे गाउँपालिकामा स्थानीय तह स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता व्यवस्थापन तथा निर्देशन समितिको बैठकले माघ १५ गतेदेखि १८ गते सम्म सिद्धचौर माघामिक विद्यालय भूमे-१ लुकुममा सञ्चालन गर्ने निर्णय गरेको शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाका प्रविधिक सहायक टेक बहादुर बुढाथोकीले जानकारी दिनुभयो।

साथै, समितिले माघ १० गते आयोजक विद्यालय तथा श्री सिद्धचौर माघामिक विद्यालय भूमे-१ लुकुममा सचिवालय गठन गर्ने र सम्पूर्ण कामकाजहरू सचिवालयबाट गरी रनिङशिल्डलाई थप मर्यादित र व्यवस्थित गर्ने गाउँपालिका अध्यक्ष तथा निर्देशन समितिका संयोजक होम प्रकाश श्रेष्ठले

जानकारी दिनुभएको छ। बैठकले भूमेगाउँपालिका स्तरीय छैटौं राष्ट्रपति रनिङ शिल्डमा समावेश गर्ने खेल विधाहरूको पनि निर्णय गरेको छ।

जसमा छात्रा छात्र भलिबल, छात्रा छात्र कबड्डी, एथलेटिक्स दौड ट्रयाक तर्फ १०० मि, २०० मि. ४०० मि. ८०० मि. १५०० मि. र

३००० मि, रिले तर्फ ४ × १०० र ४ × ४०० सय मिटर रिले दौड छात्रा छात्र तर्फ प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने भएको छ। साथै, उफ्रने र फ्याक्ने (फिल्ड) छात्रा छात्र तर्फ हाइजम्प, लडजम्प, त्रिपलजम्प, ज्याभलिङ श्रो ८०० ग्राम, सटफुट १२ पाउण्ड छात्र तर्फ र ८ पाउण्ड छात्रा तर्फको खेलहरू समावेश गरिएको निर्देशन समितिका सदस्य चन्द्र रसाईलीले जानकारी दिनुभएको छ।

स्थानीय तह स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता व्यवस्थापन तथा निर्देशन समितिका संयोजक तथा भूमे गाउँपालिका अध्यक्ष होम प्रकाश श्रेष्ठको अध्यक्षतामा भएको बैठकमा समितिका सदस्यहरू देवीलाल वि.क. बिक्रम पुन, टेक बहादुर बुढाथोकी, पविता बुढाथोकी, धनेश कुमार थापा, तिलक बुढा,सिता पुन,सुदिप श्रेष्ठ, राम बहादुर पुन लगायतको उपस्थिति रहेको थियो।

रुकुमपूर्व भौगोलिक कठिनाइले गर्दा व्यवसायिक उत्पादनमा सोचे जस्तो फड्को मार्न सकिरहेको छैन: प्रमुख पौडेल

रुकुम पूर्वमा कृषि तथा पशु जन्य उत्पादनको अवस्था के कस्तो रहेको छ ? कृषकहरूको आर्थिक अवस्था सुधारका लागि कार्यालयले के कदम चालिरहेको छ ?

समुद्र सतह १६५० मी. जिल्ला सदरमुकाम देखी ७२४६ मी. सम्मको उचाइमा अवस्थित १६६३ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको समशीतोष्ण तथा शीतोष्ण हावापानी रहेको १८०० देखी २६०० मि.मि. सम्म वार्षिक वर्षा हुने सिस्ने हिमालको काखमा अवस्थित रुकुम (पूर्व) जिल्ला कृषि उत्पादनको दृष्टिकोणले घोषित प्राङ्गारिक जिल्ला जस अन्तर्गत पर्ने तीन स्थानीय तह र ३१

वडामा भैरहेको विभिन्न किसिमका कृषिजन्य उत्पादनहरू जस्तै धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, उवा, फापर, आलु, लसुन, अदुवा, गोलभेडा, काउली, बन्दा, सिमी, काँक्रा, सुन्तला, कागती, स्याउ, आरुबखडा, किवी, ओखर, माहुरी, भेडा, बाखा, कुखुरा, भैँसी आदिको व्यवसायिकरण, आधुनिकीकरण तथा औद्योगिकीकरण मार्फत समृद्धिका लागि प्रचुर सम्भावना बोकेको क्षेत्र हो।

एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय
रुकुमपूर्वका कार्यालय प्रमुख डिल्लीराज पौडेल

जिल्लामा रहेको जम्मा घरपरिवार सङ्ख्या १२८८६ मध्ये कुल कृषक परिवारको सङ्ख्या ११८४५ रहेको छ। त्यसैगरी जिल्लाको कुल क्षेत्रफल मध्ये खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफल १९३९५ हेक्टर रहेकोमा उत्पादनको दृष्टिकोणले विश्लेषण गर्दा खाद्यान्न बालीको कुल उत्पादन २८३३५ मे.टन (उपभोग्य उत्पादन २२७९७ मे.टन), सुन्तलाजात फलफूल, हिउँदे फलफूल र वर्षे फलफूलको कुल उत्पादन ७१६४ मे.टन (उपभोग्य उत्पादन ४५६७ मे.टन), तरकारी बालीको कुल उत्पादन ७३६९ मे.टन (उपभोग्य उत्पादन ५५७१ मे.टन), दलहन बालीको कुल उत्पादन ७६८ मे.टन (उपभोग्य उत्पादन ६९८ मे.टन), तेलहन बालीको कुल उत्पादन ३९८ मे.टन (उपभोग्य उत्पादन १२५ मे.टन), मासुको उत्पादन २०७९ मे.टन, दुधको

उत्पादन ३९२६ मे.टन र अण्डाको उत्पादन १७१४००० संख्या रहेको देखिन्छ। जिल्लाको समग्र उत्पादनको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा खाद्यान्न वाली, फलफूल वाली र मासुमा उत्पादनले जिल्लाको लागि आवश्यक परिपूर्ति गर्ने र तरकारी, दलहन, तेलहन र दूध उत्पादनले जिल्लाको लागि आवश्यक पर्ने परिमाण फुर्ति नहुने अवस्था देखिन्छ। यस जिल्लामा अधिकांश कृषकहरू कृषि क्षेत्रमा नै निर्भर रहेको भएता पनि भौगोलिक कठिनाइ र सहज बजारको पहुँच कम हुँदा व्यवसायिक उत्पादनमा सोचे जस्तो फड्को मार्न सकिरहेको छैन।

प्राथमिकताको आधारमा यस जिल्लामा वर्षे आलु, मौरी, स्याउ, किवी, सुन्तला, स्थानीय सिमी, तरकारी खेतीको साथै पशुपालन तर्फ भेडा, बाख्रा र बंगुर पालनमा समेत प्रचुर सम्भावनाका साथै विगतका वर्षहरूको तुलनामा व्यवसायिक कृषकहरूको सङ्ख्या बढ्दै गइरहेको छ।

जसबाट कृषकहरूको आर्थिक अवस्थालाई पनि टेवा पुगेको देखिन्छ। समग्र कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालयबाट पशु नस्ल सुधारका लागि गाई, भैसी, बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान, तरकारी उत्पादन वृद्धि गर्न तरकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम, स्याउ तथा वर्षे आलु उत्पादन वृद्धि गर्न सघन क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम, मासु उत्पादन वृद्धि गर्न भेडा,

बाख्रा तथा बंगुर प्रवर्द्धन कार्यक्रम, फलफूल उत्पादन वृद्धि गर्न बगैचा सुदृढीकरण, माटो सुधारका लागि भकारो सुधार, गोबर/कम्पोष्ट मल सुधार कार्यक्रम, सिंचित क्षेत्र विस्तार गर्न सिंचाइ सहित कृषि विकास कार्यक्रम तथा कृषि प्रसार तथा प्रविधि सिकाईका लागि वाली वस्तु विशेष स्थलगत घुम्ती तालिम/जिल्ला स्तरीय तालिम, सचेतना मूलक शिविर लगायतका विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ।

स्थानीय कृषकहरूको कृषि जन्य उत्पादित कृषि उपजलाई बजार सहज बजारीकरणमा के गर्न सकिन्छ ? बताईदिनुहोस ?

भौगोलिक कठिनाइ, ठूला बजारहरूमा सहज बजार पहुँच पुग्न नसकेको र प्रतिस्पर्धा गर्ने परिमाणमा उत्पादित वस्तु कमी रहेकोले कृषकहरूले उत्पादन गरेका सबै उत्पादित वस्तुले सहजै बजार पाउन सकिरहेको छैन तथापि स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता उत्पादन तथा बिक्री वितरणमा सहज होस भन्ने हेतुले सहकारी बजारको अवधारणा अनुसार प्रदेश सरकारको आर्थिक सहयोगमा मारिड बहुउद्देश्यीय सहकारी बजारको स्थापना भइ जिल्लामा उत्पादित रैथाने तथा अन्य स्थानीय उत्पादित वस्तुहरू सहकारी बजारमा सङ्कलन भइ सहकारी मार्फत जिल्ला भित्र तथा बाहिरी जिल्लामा समेत बिक्री वितरण भइरहेको छ।

त्यसैगरी पुथा उत्तरगंगा गाउँपालिका वडा नं. २, पेल्लामा यातायातको असुविधाले उत्पादित स्याउलाई ढुवानी गरी बजार सम्म पुर्याउन सहज नभएकोले स्याउबाट उत्पादित ब्रान्डी उत्पादन उद्योगको स्थापना भएको छ। यद्यपि जिल्लामा एक वटा सहकारी बजारबाट मात्र जिल्लामा उत्पादित सबै उत्पादनलाई सङ्कलन तथा बजारीकरण गर्न समस्या हुने भएकोले अन्य पालिकामा पनि सहकारी बजारको अवधारणा हुन आवश्यक देखिन्छ।

**महामारी र रोगहरूको नियन्त्रणमा
कार्यालयले के विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन
गरेको छ ? कस्ता रोगहरू देखिने गरेको छ?**

पशुपन्छी पालन तर्फ गत आर्थिक वर्ष गाई/गोरु तथा भैसीमा लम्पी स्किन नामक रोग महामारीको रूपमा देश व्यापी नै देखा परेकोमा त्यसको असर यस जिल्लामा पनि देखिएको थियो। जसबाट जिल्लामा कुल १४४०९ सङ्ख्यामा गाई/गोरु र भैसी सङ्क्रमित भएकोमा २०६२ सङ्ख्यामा मृत्यु समेत भएको थियो। यसको नियन्त्रणको लागि प्रदेश सरकारको आर्थिक सहयोग र स्थानीय तहको समन्वयमा ८१२० पशुहरूमा अभियानमूलक भ्याक्सिनेसन गरी नियन्त्रण गरिएको थियो। भने अन्य कृषि तथा पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा महामारी रोगहरूको समस्या देखिएको पाइएको छैन।

**कृषि र पशुपंक्षी उत्पादनलाई एकीकृत गरी
उत्पादन वृद्धि गर्न के कस्ता योजनाहरू
सञ्चालन भइरहेको छ? बताईदिनुहोस ?**

समग्र कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालयबाट पशु नश्ल सुधारका लागि गाई, भैसी, बाखामा कृत्रिम गर्भाधान, तरकारी उत्पादन वृद्धि गर्न तरकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम, स्याउ तथा वर्षे आलु उत्पादन वृद्धि गर्न सघन क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम, मासु उत्पादन वृद्धि गर्न भेडा, बाखा तथा वंगुर प्रवर्द्धन कार्यक्रम, फलफूल उत्पादन वृद्धि गर्न हिउँदे तथा वर्षे फलफूल बिरुवा वितरण र बगैँचा सुदृढीकरण, माटो सुधारका लागि भकारो सुधार, गोबर/कम्पोष्ट मल सुधार कार्यक्रम, सिँचित क्षेत्र विस्तार गर्न सिँचाइ सहित कृषि विकास कार्यक्रम तथा कृषि प्रसार तथा प्रविधि सिकाइका लागि वाली वस्तु विशेष स्थलगत घुम्ती तालिम/जिल्ला स्तरीय तालिम, सचेतना मूलक शिविर लगायतका विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ।

**रुकुमपूर्वमा उत्पादन वृद्धिमा कुन वाली वस्तुले
प्राथमिकता पाएको देख्नु भयो (प्रविधिको प्रयोग
कस्तो देख्नुभयो) । कृषकले उत्पादन गरेको
किवीले बजार नएको गुनासो छ? यसमा तपाईं
के भन्नु हुन्छ?**

पशुपालन तर्फ गाई, भैंसी र बाखामा कृत्रिम गर्भाधान गरी नश्व सुधारमा कृषकहरूको दिन प्रतिदिन माग बढ्दो देखिएको छ भने कृषि उत्पादन तर्फ व्यवसायिक रूपमा वर्षे आलु, तरकारी, स्याउ, किवी, ओखर र मह उत्पादनमा कृषकहरूको आकर्षण बढेको छ। कृषि तथा पशुजन्य उत्पादित वस्तुको उत्पादन वृद्धि सँगै बजारको समस्या पनि त्यतिकै रहेको कृषकहरूको गुनासो त छ तर कृषि उपजको बजारीकरणको लागि उत्पादित वस्तुको परिमाणमा भर पर्ने हुन्छ।

थोरै उत्पादन हुँदा ठूला बजारमा पुर्याउन नसकिने हुन्छ भने धेरै परिमाण उत्पादन हुँदा कृषक कृषक बीचको समन्वय हुनु आवश्यक रहेको हुन्छ। एक जना कृषकले उत्पादन गरेको वस्तु धेरै परिमाणमा हुँदा तर कृषक कृषक बीचको समन्वय भयो भने उत्पादन परिमाण धेरै हुन जान्छ र ठूला बजार सम्म ढुवानी गरी पुर्याउन सहज हुन जाने हुन्छ त्यसैकारण ठूला बजार देखि टाढाको दूरीमा उत्पादन भएको कृषि/पशुपन्छी जन्य उत्पादनलाई बिक्री गर्नको लागि कृषक कृषक बीच समन्वय हुनु आवश्यक हुन्छ भने अर्को तर्फ बजार मूल्यले पनि बजारको सुनिश्चित गर्ने हुन्छ। कृषकहरूले बिक्री गर्ने मूल्य बजार मूल्य भन्दा बढी हुन गयो भने पनि बजारमा खपत हुन गाह्रो हुन जान्छ त्यसैगरी बजार सुनिश्चिताको लागि कृषकहरूले कुनै

पनि वाली वस्तुको उत्पादन भइ सकेपछि बजार खोज्नु भन्दा पनि उत्पादन लिन शुरु गर्नु पूर्व उत्पादित वस्तुको परिमाण के कति हुन सक्छ त्यसको अनुमान गरी स्थानीय बजार वा ठूला थोक बजारमा बिक्री गर्नु पर्ने हुनसक्छ त्यसको बजार योजना योजना बनाउन आवश्यक देखिन्छ।

त्यसकारण आगामी दिनहरूमा उत्पादित वस्तुको बजार नपाउने समस्यालाई कम गर्न जिल्लामा व्यवसायिक कृषि/पशुपन्छी जन्य उत्पादित वाली वस्तुहरू के के छन्, कति संख्या/क्षेत्रफलमा उत्पादन दिन सुरु भएको छ, अनुमानित कति उत्पादन हुन सक्छ त्यसको कृषक कृषक अनुसार कार्यालयमा विवरण नभएको हुँदा पनि समन्वयको लागि सहज नभएको हुँदा एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय र तीन वटै पालिका बाट कृषि तथ्याङ्क अद्यावधिकमा विशेष जोड दिइएको छ।

किसानलाई अनुदान र वित्तीय सहायता कार्यक्रमहरू यस आर्थिक वर्षमा कस्तो छ?

चालु आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा यस कार्यालयबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरूमा गाई, भैंसी, बाखामा कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम, तरकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम, स्याउ तथा वर्षे आलुको सघन क्षेत्र

विस्तार कार्यक्रम, भेडा तथा बङ्गर प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यक्रम, हिउँदे तथा वर्षे फलफूल बिरुवा वितरण कार्यक्रम, बगैँचा सुदृढीकरण कार्यक्रम, माटो व्यवस्थापन कार्यक्रम, सिँचाइ सहित कृषि विकास कार्यक्रम, पोषण सुधारका लागि ग्रामिण कुखुरा पालन कार्यक्रम, करार खेती कार्यक्रम, लक्षित समुदाय विशेष आय आर्जन कार्यक्रम, कृषि प्रसार सीप मुलक तालिम लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालनको क्रममा रहेका छन्।

जलवायु परिवर्तनले गर्दा कृषहरू चिन्तित छन्? अर्गानिक जिल्लामा यसका प्रभावहरूलाई कसरी कम गर्न सकिन्छ? बताईदिनुहोस ?

जलवायु परिवर्तनले हाम्रो ऋतु चक्रमा परिवर्तन आइरहेकोले केही बालीहरूमा समय अगावै फूल फुल्ने, फल लाग्ने, रोग तथा कीराको प्रकोप बढ्ने जस्ता समस्याहरू देखिएका छन्।

केही फलफूलहरू जस्तै कागती, सुन्तला पहिले भन्दा उचाइ तिर सडैँ गएको पाइन्छ भने पहिले भन्दा अलि छिटो फुलन थालेका छन्। यसले कतिपय अवस्थामा गुणस्तरमा समेत प्रभाव पारेको छ। जलवायु परिवर्तनको कारण फुल नलाग्ने, फल लागे पनि परिपक्व नहुने, धान, गहुँ समयमा नपाक्ने देखिएको छ।

जलवायु परिवर्तनले हुने बेमौसमी वर्षाले पनि बालीनालीमा ठुलो असर गरेको देखिन्छ। बेमौसम वर्षाले सबभन्दा बढी क्षति धानमा हुने गरेको पाइएको छ। कृषि बालीका लागि तापक्रम एकदमै संवेदनशील हुन्छ। तापक्रम र अत्यधिक वर्षाका कारण कृषिमा प्रभाव पारेको हुन्छ। उच्च तापक्रम भयो भने कुनै बालीमा चाँडै फूल लाग्छ भने कुनैमा ढिलो लाग्छ।

फूलको प्रजनन प्रक्रिया ढिलो हुन्छ। त्यस्तै धेरै चिसो भयो भने पनि बालीको फलमा असर पुग्छ। यसले गर्दा उत्पादनमा हास आउने गरेको छ। जलवायु परिवर्तनका कारण रैथाने बालीहरू लोप भइरहेका छन्। रैथाने बालीको ठाउँ अन्य बालीले लिइरहेका छन्।

कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनको असरलाई कम गर्न कृषकहरूलाई मौसम पूर्वानुमान र त्यसअनुसार कृषि/बागवानी कार्य गर्न सचेतना गर्नुका साथै भकारो सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत गोठ सुधार गरी उचित तरिकाले पशुको मलमूत्र सङ्कलन र तरकारी तथा फलफूल खेतीमा त्यसको प्रयोग गर्ने विधि, ठुलो पानी र साना असिनाबाट बचाउन प्लास्टिक घर भित्र तरकारी उत्पादन लिने प्रविधि, एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन सम्बन्धी विभिन्न प्रविधि प्रदर्शन लगायतका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेका छन्।

रुकुमपूर्वमा अर्गानिक जिल्ला घोषणा गरि सके पश्चात् दिगो विकास सुनिश्चित गर्नका लागि तपाईंको कार्यालयले कस्तो भूमिका खेल्नु हुन्छ ?

प्राङ्गारिक कृषि माटोको उर्वरापन, पर्यावरणीय प्रणाली र मानव स्वास्थ्यको सम्बर्द्धन गर्ने उत्पादन प्रणाली हो। यो पर्यावरणीय पद्धति, जैविक विविधता र स्थानीय परिवेश अनुसारको जैविक चक्र एवं प्रणालीमा आधारित छ यसले परम्परा, अन्वेषण र विज्ञानलाई समायोजन गरी यसमा अन्तरनिहित पक्षहरूको स्वच्छ सम्बन्ध मार्फत गुणस्तरीय जीवन पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्दछ।

परम्परागत ज्ञान तथा सीपलाई समय सापेक्ष रूपमा परिवर्तन गरी प्राङ्गारिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्दा प्रति इकाई भूमिबाट अधिक उत्पादन हुनुको साथै सो क्षेत्रको पर्यावरण/वातावरण सन्तुलन राख्न सहयोग पुग्दछ। प्राङ्गारिक उपजहरूको गुणस्तर निर्धारण, मापन र प्रमाणीकरण प्रक्रिया त्यति सजिलो विषय नभएको र पूर्व तयारी विना नै अर्गानिक

जिल्लाको रूपमा घोषण भै सकेको हुँदा यसका आधारभूत सिद्धान्त तथा प्राविधिक आधारहरूको यकिन गरी प्राङ्गारिक उपजहरूको गुणस्तर निर्धारण, मापन र प्रमाणीकरण प्रक्रियाका आवश्यक मापदण्ड पुरा गरेर मात्र उत्पादित कृषि उपजको प्रमाणीकरण प्रक्रियालाई कार्यालयले अगाडि बढाउने सोच लिएको छ।

प्राङ्गारिक उपजहरूको गुणस्तर निर्धारण, मापन र प्रमाणीकरण एकै पटक गर्न नसकिने र त्यसको लागि आवश्यक मापदण्ड पुरा गरी प्रमाणीकरण प्रक्रियामा लैजान मुख्य बाली लगायत अन्य बालीमा रासायनिक कृषि सामग्री प्रयोग भए नभएको, सबै नयाँ कृषक एवं नयाँ बारी (क्षेत्र) मा अस्वीकृत रासायनिक पदार्थ प्रयोग भए नभएको जाँच गरी त्यस्तो सामग्री प्रयोग भएको भए अन्तिम प्रयोग पछिको ३ वर्षसम्म प्राङ्गारिक रूपान्तरण अवधिका रूपमा लिनु पर्ने हुँदा चालु आर्थिक वर्ष देखी नै कुनै निश्चित क्षेत्र तोकी उक्त कार्यलाई अगाडि बढाउन एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय, रुकुम पूर्वले तयारी गरेको छ।

नेपालमा फेरी फैलिन सक्छ लम्पी स्किन रोग

❖ नारायण ओली

गत वर्ष महामासीकारुपमा देशैभरी फैलिएको यो रोग पुनह नफैलेला भन्न सकिने अवस्था भने आएको छैन। नेपाली किसानहरूका लागि घातक मानिने यो रोग गाउँघरमा छिटफुट देखिन थालेको छ। यो सबै हाम्रो लापर्वाहीको देन हुन सक्छ। गाउँवस्तीका पशुवस्तुमा देखा परिरहेको लम्पी स्किन रोग छालामा लाग्ने रोग हो। यो भाइरलबाट लाग्ने रोग हो। जुन भाइरसको नाम क्याप्रिपोक्स हो। जुन पोक्स भाइरस समूह अन्तर्गत पर्छ। जसले गाईवस्तुलाई असर गर्छ। यो रगत चुस्ने कीराहरू, जस्तै झिंगा र लामखुट्टे वा किर्णा र डाँसहरूको कारणले गर्दा हुने प्रकोप हो। यसले ज्वरो आउने, छालामा नोडल आउने र बिस्तारै मृत्यु पनि निम्त्याउन सक्छ।

यो रोग धेरै अफ्रिकी देशहरूमा देखिन्छ। सन् २०१२ मा मध्य पूर्वदेखि दक्षिण-पूर्वी युरोपमा फैलिएको थियो। २४ जुन २०२० मा नेपालको मोरङ जिल्लामा पहिलो पटक देखिएको थियो। यो रोग सबै जिल्लामा फैलिसकेको भएता पनि प्राविधिक पुष्ट्याई ५५ जिल्लामा भइसकेको छ। यसले जर्सी क्रस-ब्रेडले होल्स्टेन-फ्रिजियन र भैंसीमा उच्च संवेदनशीलता देखिएको छ। यो रोग उन्नत जातको अलावा स्थानिय जातहरूमा पनि देखा परेको छ। यसको विकृति र मृत्युदर गाईवस्तुमा ३-७ र भैंसीमा ०% रहेको छ यसको खोप हाल सम्म नेपालमा उपलब्ध छैन।

दुध उत्पादनमा गिरावट आउने, प्रजनन समस्या देखिने, गर्भिनी पशु तुहिने, घाँटी, पुच्छर व, पेट, थुन तथा शरीरका विभिन्न भागहरूमा साना साना गिर्खाहरू देखिने तथा सुन्निने, उच्च ज्वरो आउने, कचेरा वा सिंगान बग्ने, मुखबाट फिज निकाल्ने अदि लक्षणहरू देखिने गर्छ।

लम्पी स्किन रोगका लक्षणहरू:

उच्च ज्वरो (१०४ डिग्री फरेनहाइट भन्दा माथि) आउने, दानापानी कम खाने र दूध उत्पादन घट्ने गर्दछ। छा लामा १ देखि ५ सेन्टिमिटरकका साहा गोलो गिर्खाहरू (सामान्यतया सुरुमा टाउको र घाँटीमा) देखिने र विस्तारै शरीर भरी फैलिने

गर्छ। लामो रौ भएका गाईभैंसीहरूमा गिर्खाहरू सजिलै देख्न सकिदैन। जीउमा छाम्दा वा पानीले भिजेको बेलामा देख्नकिन्छ। सामान्य सङ्क्रमणमा गिर्खाहरूको सङ्ख्या थोरै भए पनि गम्भीर सङ्क्रमणमा पूरै शरीर ढाक्ने गरी आउन सक्छन। गिर्खाहरू केही समयपछि हराउन सक्छन। कहिलेकाही गिर्खा फुटेर ठूला ठूला घाउ बनेर कीरा तथा झिगाहरूले थप जटिल बनाउन सक्छन। थतुनो, ओठ, मख र नाकभिन्न घाउ देखिन्छ। आखा र नाकबाट अत्यधिक मात्रामा तरल पदार्थ आउँछ। न्याल काड्छ। लिम्फ नोडहरू सुनिन्छन। केही सङ्क्रमित गाईभैंसीहरूले कुनै पनि लक्षण नदेखाउन सक्छन।

रोग सर्ने माध्यमहरू

लामखट्टेको टोकाईबाट, झिगा र किर्ना जस्ता किराहरूको टोकाईबाट, संक्रमित गाईवस्तुहरूको वस्तुहरूको ओसारपसार गर्दा, चरन क्षेत्र तथा दाना तथा पानी खाने ठाउँहरूबाट, प्राकृतिक वा कृत्रिम गर्भाधानबाट, पशु उपचार गर्ने क्रममा एउटै सङ्को प्रयोगबाट, संक्रमित पशुहरूक प्रत्यक्ष सम्पर्कबाट रोग सर्नसक्छ।

उपचार :

दुर्भाग्यवश यो रोग भाइरसबाट लाग्ने भएको हुदा प्रभावकारी उपचार छैन। यसको सबै भन्दा राम्रो उपाय भनेको रोग लाग्न नदिनुनै उत्तम उपाय हो। यसको सट्टा, संक्रमित जनावरहरूले सहायक हेरचाह गर्न सकिन्छ, जसमा लक्षणको आधारमा उपचार गर्न एन्टिबायोटिक, पेनकिलर र घाउ सफा गर्ने स्प्रेहरूको प्रयोग गर्न सकिन्छ। कुनै उपचार नभए पनि रोग फैलिन नदिन वा नियन्त्रण गर्न भ्याक्सिनको प्रयोग गर्न सकिन्छ। दुर्भाग्यवश यस रोगको भ्याक्सिन हाल सम्म नेपालमा उपलब्ध छैन। आसा छ यस रोगको भ्याक्सिन नेपाल छिटै उपलब्ध हुने छ।

रोकथाम तथा जैविक सुरक्षा:

तपाईं आफ्नो फार्मको सुरक्षा कसरी गर्न सक्नुहुन्छ ? आफ्नो फार्मको सुरक्षाका लागि विभिन्न उपायहरू अपनाउने गर्नुहोला। विश्वसनीय स्रोतहरूबाट गाईभैंसी खरिद गर्नुपर्दछ। गाईभैंसी खरिद गरेर ल्याउदा २८ दिनसम्म बथानबाट अलगगै वा क्वारेन्टाइनमा राख्नुपर्दछ। यो रोगको प्रकोपको समयमा रोग लागेको ठाउँ बाट गाईभैंसी ल्याउन हुदैन। गोठलाई झिगा, लामखुट्टे तथा अन्य कीराहरूबाट मुक्त राख्नु, सरसफाइमा ध्यान दिनपर्दछ।

आवश्यकता अनुसार उपायुक्त कीटनाशक प्रयोग गर्नुपर्दछ। गोठको वरिपरी पानी जम्ने ठाउँ हनु हुदैन। आफ्नो फार्ममा जैविक सुरक्षा उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ। प्रत्येक वर्ष पशुवस्तुहरूलाई खोप लगाउनुपर्छ।

भूमे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
खाबाडबगर, रुकुम (पूर्व)

जनहितमा जारी सन्देश

- ✎ जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइसराई, सम्बन्ध विच्छेद जस्ता न्यक्तिगत घटनाहरू सम्बन्धित वडा कार्यालयमा गइ ३५ दिनभित्रै दर्ता गराऔं ।
- ✎ आफूले तिर्नु/बुझाउनु पर्ने घर जग्गा कर, मालपोत कर, न्यवसाय कर लगायतका कर तथा शुल्कहरू समयमै बुझाउने बानी बसालौं ।
- ✎ सार्वजनिक स्थलहरूमा जथाभावी फोहोर नफालौं, आफ्नो घर आंगन सफा राखौं र फोहोरको उचित न्यवस्थापन गरौं ।
- ✎ आफ्नो वरपर सञ्चालनमा रहेका विकास निर्माण कार्यहरूमा सहभागी हुँदै रेखदेख गरौं ।
- ✎ आफ्ना नानी -बाबुहरूको शिक्षा, स्वास्थ्यमा ध्यान पुऱ्याऔं ।
- ✎ विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई विद्यालय पठाऔं, आफ्नो समुदाय र विद्यालयहरूलाई बालमैत्री बनाऔं ।
- ✎ गाउँघरमा रहेका पुराना पोखरीहरूको संरक्षण गर्दै थप नयाँ पुनर्भरण पोखरीको निर्माण गरी पानीका मुहानहरूको संरक्षण गरौं ।
- ✎ बालविवाह सामाजिक अपराध भएकाले २० वर्षपछि मात्र विवाह गरौं र गराऔं ।
- ✎ सार्वजनिक सम्पत्ति, ऐतिहासिक, पुरातात्विक सम्पदाहरूको संरक्षण गरौं ।
- ✎ वनमा आगलागी हुन नदिन सावधानी अपनाऔं ।
- ✎ अपाङ्गता भएका न्यक्तिहरू, असहायहरू, जेष्ठ नागरिकहरू र बालबालिकाहरूलाई आवश्यक सहयोग गर्ने बानी बसालौं ।
- ✎ न्यवसाय सञ्चालन गर्दा गाउँपालिका वा सम्बन्धित निकायमा अनिवार्य दर्ता गराइ सञ्चालन गर्ने गरौं ।
- ✎ प्राविधिक सल्लाह बमोजिम उन्नत वीउविजनको प्रयोग गरी कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरौं ।
- ✎ घरेलु हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, जातीय भेदभाव लगायतका सबै प्रकारका भेदभाव र हिंसाको अन्त्य गरौं ।
- ✎ प्लास्टिक जथाभावी नफालौं, प्लास्टिकको न्यून प्रयोग गरौं, प्लास्टिकमुक्त गाउँ बनाउने अभियानमा सबैले सहयोग गरौं ।